

СТИЛІ ПЕДАГОГІЧНОГО СПІЛКУВАННЯ ЩО СПРИЯЮТЬ ПОДОЛАННЮ КОГНІТИВНОЇ РИГІДНОСТІ У СТУДЕНТІВ

Ригідність в психології – це особливість психіки людини, при якій спостерігається ускладненість або нездатність до зміни наміченої програми діяльності, в умовах, коли об'єктивні причини вимагають її перебудови, нездатність адаптуватися до нових умов навколишнього середовища [1].

У студентів ригідність проявляється: у відсутності бажання приймати активну участь під час заняття (як правило демонстративно), фіксувати увагу на темі, сприймати нові знання й формувати нові уявлення, у неготовності змінювати звичний ритм навчання.

У процесі педагогічного спілкування викладач прямо або опосередковано здійснює свої соціально-рольові та функціональні обов'язки по керівництву навчальним та виховним процесами. До складу завдань, що постають перед педагогом, входить організація ефективного спілкування з метою подолання ригідності, що, в свою чергу, вимагає наявності сформованої професійної комунікативної компетентності.

У традиційному розумінні категорії «спілкування» і «діяльність» зовсім самостійні і описують різні реалії, проте педагогічна сфера, як ніяка інша, виявляє їх діалектичний взаємозв'язок. Це питання розглядали І. О. Зимня, Я. Л. Коломінський, С. В. Кондратьєва, О. О. Леонтьєв, Н. В. Кузьміна, А.О. Реан та ін. [2, с. 150]. На думку Б. Ф. Ломова, педагогічна діяльність будується відповідно до психологічних законів спілкування.

Теоретичні дослідження, що присвячені різновидам стилю спілкування та керівництва педагога, належать науковцям К. Левіну, В. А. Кан-Каліку, О. О. Бодальову та ін.

І. О. Зимня визначає, що саме стиль спілкування, обраний викладачем, впливає на ефективність навчально-виховного процесу, а також на особливості розвитку особистості учня і формування міжособистісних відносин у навчальній групі, зокрема довіри та взаємодопомоги [3]. Розглянемо ці стилі докладніше:

1. Авторитарний стиль. Для нього характерним є наказовий тон спілкування, різких зауважень з боку педагога, в односторонньому порядку викладач визначає мету роботи, виходячи з власних установок та суб'єктивно оцінює успіхи кожного. Результатом даного стилю є конфронтація між викладачем та студентами.

2. Демократичний стиль. Характеризується: по-перше, правилом «оцінюються факти, а не особистість», по-друге; роль викладача вбачається в стимулюванні самостійності студентів, коли саме колектив бере активну участь в обговоренні всього ходу майбутньої роботи та її організації.

3. Ліберальний стиль. Характеризується острахом викладача спілкуватися з класом та одночасно бажанням налагодити контакт з учнями, відсутністю навичок спілкування із студентами, отже, невміння педагога організувати продуктивне спілкування і незрозуміння педагогом відповідальних педагогічних задач, що стоять перед ним. Виникає [3].

М.О. Березовій та Я.Л. Коломінський розробили наступну класифікацію стилів педагогічного спілкування, в основу якої покладено ставлення педагогів до учнів (студентів):

1. Активно-позитивний стиль характеризується: налаштованістю на справу; вимогливістю у поєднанні із зацікавленістю в успіхах студентів; здатністю надавати їм допомогу у важку хвилину; потребою в неформальному спілкуванні.

2. Пасивно-позитивному стилю притаманні: замкнутість, сухість, категоричність, педантизм; вимогливість і налаштованість на суто ділові стосунки.

3. Активно-негативний стиль виявляється в наголошуванні на недоліках студентів та постійних зауваженнях на їхню адресу. Наслідком стилю є виникнення недовіри, замкненості, лицемірства, брутальності тощо.

4. Пасивно-негативний стиль характеризується емоційну в'ялістю, прихованою неприязню, відчуженістю, неухважністю до успіхів і невдач студентів, формальним ставленням до спілкування з боку педагога [2].

Отже, для подолання когнитивної ригідності студента викладачу необхідно облаштовувати умови, що сприяють формуванню внутрішньої навчальної мотивації у студента, бути готовим допомогти та сприяти створенню взаємодії між учасниками колективу. Саме демократичний стиль спілкування найкраще підходить до цього завдання.

Список літератури

1. Ригідність: що це за стан і як він коригується [Електронний ресурс] – Режим доступу до ресурсу: <http://osobista.in.ua/rygidnist-shho-tse-za-standi-yak-vono-koryguetsya.html>.

2. Реан А. А. Социальная педагогическая психология / А. А. Реан, Я. Л. Коломинский., 2000. – 416 с. – (СПб.: Издательство «Питер»). Стили педагогічного спілкування [Електронний ресурс] – Режим доступу до ресурсу: <http://osvita.ua/school/method/teacher/3510/>.

3. Зимняя И. А. Педагогическая психология : учебник для вузов / И.А. Зимняя. – 3-е издание, пересмотренное. – Москва : Московский психолого-социальный институт ; Воронеж : НПО 'МОДЭК', 2010. – 448 с.

*Науковий керівник: Льїна Т.В.,
старший викладач*